

Saneerimisseadus – tekkinud probleemid

Indrek Niklus

Justiitsministeeriumi eraõiguse talituse juhataja

I. Olemuslikud probleemid ja „normitehnilised probleemid“

Alates saneerimisseaduse jõustumisest ülemöödunud aasta jõulude ajal kuni tänase päevani on ilmnunud hulk probleeme, mille põhimõtteliselt võib jaotada kaheks:

A) Olemuslikud probleemid – tulenevad valitud lahendusmudelidest ja millede kõrvaldamine tähendab seaduse aluseks olevate põhimõtete muutmist;

B) „normitehnilised probleemid“ – tegemist on puudustega seaduse normistikus, mille kõrvaldamiseks tuleb seadust täiustada, kuid põhijoontelt jääb seadus siiski samaks.

Edaspidi ettevõetava saneerimisseaduse muudatuste koostamise käigus tuleb otsustada, kas ja milliseid esile kerkinud probleeme lahendada tuleks hakata.

II. Millised on olemuslikud probleemid?

1. Saneerimine ei ole mõeldud igaühe jaoks. Pärast seaduse jõustumist oli paljude ettevõtjatel usk ja arvamine, et saneerimisseadus on neile kerge tee raske majandusliku olukorra parandamiseks. Seda ei saa saneerimismenetlus kunagi olema ja see ei ole olnud ka ühegi saneerimisseaduse väljatöötamisel oma panuse andnud autori eesmärk! Saneerimine on edukas ainult nende ettevõtjate juures, kes ise soovivad ja on valmis panustama oma olukorra parandamisse ning tahavad vaeva näha uue tõusu saavutamiseks.

2. Subjektiivsus saneerimismenetluse algatamisel. Eesti maksejõuetusõiguse kohaselt on saneerimismenetluse jaoks „küps“ eelkõige selline juriidiline isik, kes ei ole veel maksejõuetu, kuid kelle puhul saab rääkida, et maksejõuetuse tekkimine tulevikus on tõenäoline. Lisaks peab ka saneerimine olema tõenäoliselt edukas. See, kas ettevõtja vastab neile tingimustele, vajab igakordselt kontrollimist ja analüüsimist. Kuid need analüüsid ei saa kunagi rajaneda tõsikindlal teadmisel, et just nii läheb. Võib öelda, et saneerimismenetlus on eelkõige mõõdukalt optimistlikele ettevõtjatele, sest kedagi päästma asudes peame ju uskuma, et päästmine on edukas, aga ei saa selles lõpuni kindlad olla.

3. Saneerimismenetluse vähene formaliseeritud ja napp normiline baas. Saneerimisseadus ei sisalda pankrotiseadusega võrreldavaid detailseid ettekirjutusi näiteks nõuete tunnustamise kohta või juhiseid võlausaldajatega läbirääkimiste pidamiseks. Saneerimismenetlus on kujundatud võlgniku ja võlausaldaja aktiivset osavõtt eeldava menetlusena ning kui seda ei ole, siis menetlust läbi viia ei saa. Komplitseeritud reeglistikku paljude kohustuslike menetlusetappidega ei ole mõtet kujundada, sest jõuga kedagi saneerida ei saa ning sellisel juhul tuleks läbi viia pankrotimenetlus

III. „Normitehnilised“ probleemid võiksid olla järgmised:

1. Menetluslikud küsimused. Saneerimismenetlus on kujundatud hagita menetluse alamliigina ja temale kohaldub üldseadusena tsiviilkohtumenetluse seadustik. Kuid hetkel on väga raske vastata küsimustele, mis kerkivad üles tulenevalt saneerimisseaduse eripärast ja millele üldseaduses olevald

normid ühest lahendust ei paku. Näiteks tekitab küsimusi saneerimismenetluse algatamise või saneerimiskava kinnitamata jätmise määruse jõustumine selle edasikaebamise korral. Ilmselt peaks saneerimismenetluse algatamise määrus jõustuma teatavaks tegemisest ja saneerimiskava kinnitamata jätmise määrus jõustuma pärast kõigi kaebetähtaegade möödumist. Probleeme võib hetkel valmistada ka menetluskulude kindlaksmääramine, mille puhul tuleks sätestada, et menetluskulud jäävad reeglina osapoolte endi kanda.

2. Palju on räägitud ka saneerimisseaduse olevate tähtaegade pikendamise vajalikkusest. Eelkõige puudutab see saneerimiskava kinnitamiseks esitamise tähtaega, mis hetkel on 60 päeva. Kuid senine seaduse kohaldamise praktika on näidanud, et teatud juhtudel võib olla vajadus tähtaega pikendada, mida seadus praegu ei luba. Tähtaja pikendamisel on kaks poolt – pikendamise kasuks räägib asjaolu, et keerukamatel juhtudel võidakse vajada täiendavat aega, et võlausaldajatega läbirääkimisi pidada, seda eriti, kui esialgselt välja pakutud saneerimiskava projekt ei leia võlausaldajate poolt aktsepteerimist ja kava tuleb ümber teha. Pikendamise vastu räägib jällegi see, et sellisel juhul võib saneerimine kujuneda pahatahtliku võlgniku jaoks võimaluseks venitada näiteks täitemenetluse läbiviimist või kohtuvaidlust. Ilmselt võiks mõistlikuks lahenduseks olla, et kohus saab põhjendatud juhtudel kava esitamise 60. päeva pikkust tähtaega pikendada.

3. Saneerimiskava muutmine. Hetkel jõus olev saneerimisseadus ei võimalda juba kohtu poolt kinnitatud saneerimiskava muuta, kuid see on ilmselt liiga range ja tegelikkusele mittevastav regulatsioon. Sest teatud juhtudel võib see olla möödapääsmatu või vastasel korral on alternatiiviks kava tühistamine, mis omakorda võib kaasa tuua saneeritava ettevõtja makseraskused ja võib-olla isegi pankroti. Seadust tuleks täiendada regulatsiooniga, mis võimaldaks saneerimiskava ümber teha, menetluslikult peaks see tähendama sarnaseid toiminguid, mida tuleb teha kava enda kinnitamiseks (võlausaldajate nõustumine ja kohtupoole kinnitamine).

4. Lähedaste isikute tehtud tehingud ja allutatud laen. Saneerimisseaduse rakendamise senine praktika on näidanud, et teatud juhtudel omandavad saneeritava äriühingu osanikud või aktsionärid enne saneerimismenetluse algatamist suured nõuded saneeritava ühingu vastu ning asuvad seeläbi kontrollima kogu saneerimismenetlust ja saavad lõpuks vastu võtta enda huvidest lähtuvaid otsuseid. Sellist olukorda ei tohiks saneerimismenetluses kindlasti lubada. See on isegi ohtlikumgi kui samasugune olukord pankrotimenetluses. Omanik peaks kandma ühinguõiguse aluseks olevat äririski ning ei peaks olema lubatav selliste riskide maandamine teiste võlausaldajate arvel või koguni huvide vastaselt. Seetõttu tuleks kaaluda, kuidas muuta regulatsiooni selliselt, et nõ allutatud laenud või lähedaste isikutega tehtud tehingud ei paneks äriühingu omanikke teistest võlausaldajatest paremasse positsiooni.

5. Tulevikus tekkivate nõuete ümberkujundamine. Kehtivas saneerimisseaduses ei ole regulatsiooni selle kohta, milliseid nõudeid saab saneerimiskavaga ümber kujundada, milliseid ei saa. Probleeme ei ole nõuetega, mis on tekkinud enne saneerimismenetluse algust või nõuetega, mis ei tulene kestvuslepingutest. Kõige suuremaid küsimusi ongi just tekitanud kasutuslepingutest tulenevad nõuded – näiteks liisinglepingust. Saneerimiskavaga liisingulepingu pikendamine näiteks viie aasta võrra võib tuua kaasa olukorra, kus liisinguandja kaotab oma tagatise ning tagatiste nõrgendamine ei peaks olema saneerimise eesmärgiks.

Kindlasti ei ole ülal välja toodud küsimuste ring ammendav loetelu probleemidest, mida tuleb saneerimisseaduse puhul lahendada, aga vajalikuks indikaatoriks parandusettepanekute väljatöötamisel siiski.